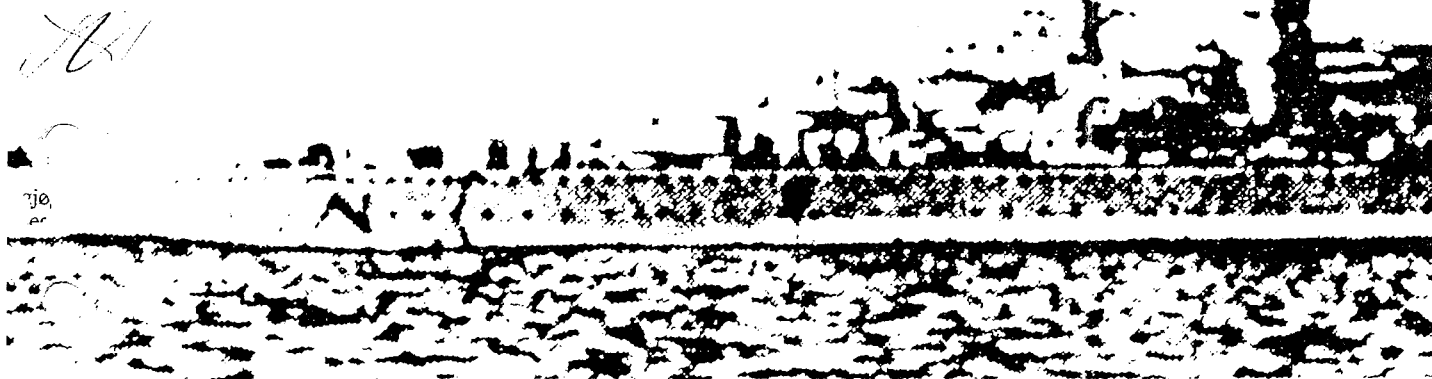

NORGE OG GENÈVEKONVENSJONENE I APRIL 1940

Sykehus-inntrykk fra møtet med 'Blücher'-sårede

AV RUTH RAMBERG

Genevekonvensjonene er en fellesbetegnelse for en rekke internasjonale overenskomster om beskyttelse av krigens ofre. Fundamentet til konvensjonene ble lagt i Genève i 1864 etter innbydelse av Sveits og i tilknytning til Henry Dunant's arbeid. Med års mellomrom er de blitt revidert og utbygd. Primært gjaldt da forbedring av såredes og sykes kår i de væpnede styrker under landkrig, i 1907, for 75 år siden, ble det vedtatt å anvende den opprinnelige Genèvekonvensjons grunn-inger også når det gjaldt s. ig. Samme år kom Haag-konvensjonen med sitt klare direktiv. «Det kan ikke betraktes som en fiendtlig handling at en nøytral stat, endog ved makt, tilbakeviser krenkelse av dens allier.» I 1929 kom Genèvekonvensjonenes retningslinjer for behandling av krigsfanger. I lys av erfaringer fra annen verdenskrig ble konvensjonene utbygd videre i 1949: Vern om sivilbefolkningen under krig, ikke minst av befolkning i okkupert område. Annen verdenskrig er for øvrig blitt karakterisert som den blodigste, mest omfattende og mest ødeleggende krig i menneskehetens historie. Det står til slutt igjen å slå fast at Genèvekonvensjonene er anerkjent av de fleste land.

BLÜCHERS SENKNING

For Norge ble konvensjonenes ufravikelige krav aktuelle, da møtet mellom den tyske krysser «Blücher» og Oscarsborg resulterte i dødsstøtet mot nevnte krigsskip, der det forsøkte å trengte gjennom Drøbaksundet 9. april 1940. Den gamle festningen avpærte med sine kanoner fra 1892, for øvrig med god bistand av torpedobatteriet, angrep fra en hypermoderne krysser på ca. 12 000 tonn. Et viktig kapittel i Norges historie kan føres tilbake til denne skjebnesvangre natten i Drøbaksundet 9. april 1940.

De sårede som maktet å redde seg i land, ble fordelt mellom forskjellige sykehus-avdelinger i Oslo og nærmeste omegn. Kirurgisk avdeling B på Rikshospitalet mottok i formiddagstimene 10. april elleve «Blücher»-sårede, alle tiltrengende øyeblikkelig hjelp. Neste dag var tallet syv. De to siste som ble innlagt 16. april, kunne fortelle at de hadde overnattet på en skole i Oslo. Alt i alt ble det mottatt tyve sårede pasienter.

SJOKK FOR PERSONALET

Ingen av oss ante noe om innleggelsen av disse, så å si uanmeldte sårede fra nevnte krigsskip, for våre korridorer i for-

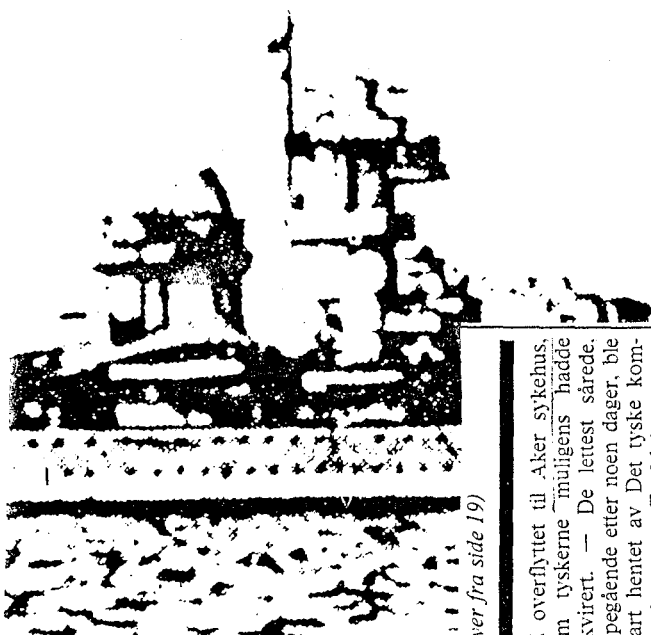
middagstimene 10. april var fylt av bårer med pasienter. Hele avdelingsmiljøet ble med ett så forandret, der de høyroste tyske portører rent demonstrativt utførte sin jobb. Det er ikke til å komme forbi at det var noe av et sjokk for hele sykehuspersonalet plutselig å konfronteres med våre angripere. Begge parter følte uten tvil situasjonen høyst ekstraordinær. De hadde katastrofen i Drøbaksundet som fundament for kontaktforholdet. Vi på vår side hadde nå fått en full forståelse av at den tyske krysser med solid følge var kommet inn i norsk farvann som innledning til et vel planlagt overfall av vårt nøytrale land. De var nå helt avhengige av øyeblikkelig kirurgisk hjelp i den forfatning de ble innlagt. Vi var forpliktet av Genèvekonvensjonenes krav.

HVEM VAR DE SÅREDE?

La oss få en oversikt over antall sårede som ble mottatt i kirurgisk avdeling B på Rikshospitalet i dagene 10.—11. og 16. april, tilsammen tyve pasienter. Elleve av dem befant seg i aldersgruppene 19—25 år. Fem av dem lå i gruppene 26—30. Fire var henholdsvis 31—39—42 og 44 år. Som vi ser, var det mange unge blant de innlagte. Deres yrkesstatus var da også preget av

det: Matros, korporal, infanterist, artillerist. For de andre er oppgitt: Kaptein, stabssjef, løytnant (forskjellige grader), avløsningsfører, skytter, maskinist.

Det ligger nær å slutte at selve redningsaksjonen etter at katastrofen var skjedd og ordren om å gå fra borde kom, ble overlatt hver enkelt initiativ i den store forvirring som her sikkert oppstod. Men det forutsetter at bare de som var uskadd eller lettere skadet maktet å klare seg selv. I vårt materiale av pasienter viste det seg at mange innen samtlige aldersgrupper var alvorlig skadet. Det lå derfor nær der den yngre legestab satt med sine journal-opptak, å komme med et lite spørsmål vedrørende hovedlinjene i selve redningsaksjonen. Men det tok oss ikke lang tid å forstå at her kom vi inn på et tabu-område, og tausheten var talende nok. Disse som hadde maktet å redde seg i land, hadde fått endel timer på seg til å reflektere over hvor forsømt dette med redningsberedskapen hadde vært. I tillegg skal vi vel heller ikke være blinde for at disse sårede fant oss nordmenn primært skyldige i hele miseren, så noen «kårtlegging» av redningsaksjonen, eller helst mangel på sådan, det var et emne som ikke vedkom oss!

Ruth Ramberg i 1940...

...og for 74 år tilbake.

— Jeg tok imot de sårede tyskerne.

(Over fra side 19)

BLE REDDET

Forresten var ikke alle like lite samarbeidsvillige. En 20-åring fortalte spontant litt om sine erfaringer. Det gjorde et sjokkerende inntrykk på ham å se alle de døde og døende som lå på dekk, for ordren om å gå fra borde kom. — Såret som han var, slet han så for livet i det iskalde vannet for å nå land. «Jeg hadde bestemt meg for å gi opp det hele,» sa han «men så i en småbåt opp ved siden av meg, og jeg ble halt ombord.» Han kunne fortelle at det var flere slike småbåter, som satte ut fra land.

En 44 år gammel kaptein var ikke uvillig til å gi opplysninger: «Det var et mareritt,» sa han «å svømme mange hundre meter i det kalde vannet for å nå frem til et lite fjellparti, som stakk ut i fjorden. Forstod jo snart at jeg var alvorlig skadet, så for meg står det som en prestasjon at jeg maktet å kravle meg opp på det lille fjellplatået i den forfatning jeg var. Der ble jeg liggende i 10 timer, før jeg ble funnet.» — Å finne frem til folk var ikke i hans tanker. Dertil hadde han for mange brudd i begge ben, noe som røntgenologen i høy grad kunne bekrefte ved innleggelsen i sykehuset 10. april. I tillegg var han høyfebril, men med jevnt fallende temperatur i de følgende dager.

NOEN BARE SÅ PÅ

En temperamentsfull ungdom var heller ikke passiv. Han gav sin forargelse fritt avløp, der han berettet om svømmeslitet inn mot land, heldigvis utstyrt med redningsvest. Han observerte en redningsflåte et stykke unna. — «Det var ikke dette at noen få av de eldste var kommet seg tørrskodd over på en av flåtene, for det var deres aldersprivilegium, men da jeg så at en av dem tok opp av lommen en liten kikkert eller kanskje det var et lite fotoapparat for bedre å få med seg «Blücher»s siste kramprekninger, ja så virket det helt kynisk på meg,» sa han. Også han hadde nå fått noen timer på seg til å reflektere over situasjonen og fortalte videre: «De redningsflåter som ble satt ut fra krysseren, skulle jo være forbeholdt de alvorligst sårede i tillegg til de eldre, men i den store forvirring som her oppsto, synes det hele å bli noe av et tilfeldighetenes spill. Det har sikkert gått ut over så vel alvorlig sårede som eldre.»

SKADENE

De aller fleste av våre var granatskadede. Ordet «granat» splinter peker tydelig nok i retning av multiple skader, d.v.s. at kroppen kunne være rammet hvor som helst, enten det nå

gjaldt bensystem eller indre organer eller begge deler. Heldigst var de som bare hadde fått streifsår. — Det gjorde ikke arbeidet for våre spesialleger enklere at mange skader i tillegg var meget kompliserte. Det gjaldt så vel dette med lokalisasjon som dette med splintringsbrudd. Truende koldbrann som følge av svømmeslitet i det iskalde vannet var kanskje det største Damoklessverd. Det fikk kirurgene snart nok erfare. — Det gjorde ikke situasjonen lettere at flere, spesielt av de eldre, vegret seg sterkt for narkose, og det var gjerne de alvorligst skadede, som var de mest «bønnfallende». De folte vel at «livet hang i en tråd» og at ytterligere belastning i form av narkose kanskje kunne bli skjebnesvanger.

BERØMMET HITLER

Den yngre legestab hadde også sine spesielle forpliktelseser etter at pasientene var kommet under behandling. En av de unge som kom inn med en alvorlig indre granatskade, trengte daglig blodoverføring i den første tiden. Det ble etter hvert noe av en forsiktig ordveksling, mens det stod på. Spontant fortalte han fra sitt hjemsted og om sin nærmeste familie. — Sant å si ble jeg ikke så lite forbauset, da han en dag åpent fremla for meg, for

ovrig i meget forsiktige ordelag, så vel pro- som contra-punkter vedrørende Hitler-regimet. Reagererte spesielt på umyndiggjørelsen i hjemlandet. — Dette fikk meg til å tenke på en annen ungdom, som hadde fortalt meg at han ble hentet like fra skolebenken og ført ombord på «Blücher» avreisefdagen 8. april, da krigsskipet om morgenen satte kursen nordover fra Kiel. Refleksjonene gjør seg selv. — Så kom en ny dag og dermed igjen blodoverføring. Da hadde min pasient fått natten på seg og syntes åpenbart at han hadde utlevert for meget foregående dag. For å nøytralisere noe av begynte han å berømme Hitler, som hadde maktet å få bukt med den svære arbeidsløsheten i Tyskland. Det hadde vært en årelang tragedie for så mange hjem. han unngikk behendigt å trekke den gigantiske rustn. industri inn i bildet!

Ingen av de tyske pasienter døde i avdelingen. De hardest skadede ble, så snart de var kommet seg endel etter den kirurgiske behandling, overført til Tyskland via fly eller hospital-skip. Kampdyktige igjen ville disse, i beste fall, ikke bli på lang tid. — Andre som trengte et noe lengre sykehusopphold for å bli stridsdyktige igjen, ble etter en

(Over til side 22)